

دانشگاه اصفهان

دانشکده علوم اداری و اقتصاد

گروه اقتصاد

پایان نامه کارشناسی ارشد اقتصاد گرایش توسعه اقتصادی و برنامه ریزی

امکان سنجی و ارزیابی اقتصادی بنگاه های کوچک و زود بازده در استان کردستان

استاد راهنما:

دکتر نعمت اله اکبری

استاد مشاور:

علیرضا وزیری

پژوهشگر:

شهرام رضایی

بهمن ماه ۱۳۸۸

کلیه حقوق مادی مترتب بر نتایج مطالعات ، ابتکارات
و نوآوری های ناشی از تحقیق موضوع این پایان نامه
متعلق به دانشگاه اصفهان است.

تشکر و قدردانی

در تدوین این پایان نامه بر خود لازم میدانم که از زحمات بی دریغ استاد راهنما جناب آقای دکتر نعمت اله اکبری و استاد مشاور جناب آقای دکتر علیرضا وزیری به خاطر راهنمایی ها و کمک های فراوانی که به اینجانب نموده اند تشکر و قدردانی نمایم. بدون راهنمایی ها و کمک های این بزرگواران طی طریق برای اینجانب دشوار بود.

از زحمات بی شائبه پدر و مادرم نیز که طی دوران تحصیل اینجانب همیشه همراهم بوده اند و برادر و خواهرم کمال تشکر و قدردانی را دارم.

در پایان هم از تمامی اساتید دوره کارشناسی ارشد اینجانب و دوستان عزیزم جناب آقای دکتر مصطفی کریمزاده و امیر جباری بخاطر زحمات فراوانشان در طی دوره تشکر و قدردانی می نمایم.

شهرام رمضانی

بهمن ۱۳۸۸

تقدیم به

پدر بزرگوار

و

مادر عزیزم

که لحظه لحظه زندگی را مدیون زحمات آنها می باشم.

چکیده

اخیراً در اکثر کشورهای جهان بنگاه‌های زودبازده از جنبه‌های مختلف اشتغال، تولید و ارائه خدمات در حال نقش‌آفرینی هستند. در بسیاری از کشورها این بنگاه‌ها تأمین‌کنندگان اصلی اشتغال جدید، مهد تحول و نوآوری و پیشرو در ابداع فن-آوری‌های جدید می‌باشند. این صنایع با صادرات قابل توجه نقش مؤثری در توسعه اقتصادی کشورهای خود ایفا می‌کنند.

هدف از این مطالعه تجزیه و تحلیل بنگاه‌های زودبازده با توجه به مزیت‌های نسبی استان کردستان ۱۳۷۵ می‌باشد. در این مطالعه، کل بنگاه‌های زودبازده زیربخش‌های کشاورزی و صنعت در سطح کد ایسیک دو رقمی مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار گرفته است.

در این مطالعه برای تشخیص بخش‌های پایه و غیرپایه از روش ضریب مکانی و برای تشخیص مزیت‌های نسبی از روش تغییر-سهم با به‌کارگیری داده‌های اشتغال دو دوره ۸۵-۱۳۷۵ استفاده شده است. طبق نتایج تجزیه و تحلیل مزیت نسبی و گروه‌های پایه و غیرپایه، بخش کشاورزی از بخش‌های پایه و دارای مزیت استان می‌باشد که در رتبه اول فعالیت‌ها و بخش خدمات در رتبه دوم قرار دارد. اما بخش صنعت از بخش‌های ضعیف استان می‌باشد که نه در گروه فعالیت‌های پایه قرار دارد و نه دارای مزیت نسبی است. همچنین نتایج به‌دست آمده بر طبق تجزیه و تحلیل بنگاه‌های زودبازده حاکی از آن است که، بنگاه‌های زودبازده در بخش‌هایی که دارای مزیت بوده‌اند مانند بخش کشاورزی و زیربخش‌های آن، بخش خدمات و زیربخش‌های آن موفق بوده و بخش‌هایی که مزیت نسبی نداشته‌اند، مانند صنعت و زیربخش‌های آن ناموفق بوده است.

کلید واژه‌ها: ارزیابی اقتصادی، بنگاه‌های زودبازده، مزیت نسبی، شاخص ضریب مکانی، روش تغییر-سهم.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
	فصل اول کلیات تحقیق
۱-۱-۱-۱	مقدمه:..... ۱
۲-۱-۱-۲	شرح و بیان مسئله پژوهشی:..... ۳
۳-۱-۱-۳	اهداف تحقیق:..... ۵
۴-۱-۱-۴	فرضیه ها یا سوالهای تحقیق..... ۵
۵-۱-۱-۵	اهمیت و ارزش تحقیق:..... ۵
۶-۱-۱-۶	روش تحقیق:..... ۵
۷-۱-۱-۷	داده های استفاده شده در تحقیق..... ۶
۸-۱-۱-۸	ابزار گردآوری داده ها:..... ۶
۹-۱-۱-۹	واژه های کلیدی:..... ۷
۱۰-۱-۱-۱۰	جمع بندی فصل..... ۸
	فصل دوم ادبیات موضوع و پیشینه تحقیق
۱-۲-۱-۱	مقدمه:..... ۹
۲-۲-۱-۲	تعریف بنگاه های کوچک و زودبازده..... ۱۱
۱-۲-۲-۱	شاخص های اصلی در تعریف بنگاه های کوچک و زودبازده..... ۱۱
۲-۲-۲-۲	تعریف بنگاه های کوچک و زودبازده در ایران..... ۱۶
۳-۲-۱-۳	نظریه های معطوف به بنگاه های کوچک و زودبازده..... ۱۹
۱-۳-۲-۱	نظریه اقتصادهای حاشیه این پن روز..... ۱۹
۲-۳-۲-۲	نظریه میل به تمرکز زدایی در بنگاه های بزرگ..... ۲۰
۳-۳-۲-۳	نظریه آکس و آدرش..... ۲۱
۴-۳-۲-۴	مدل توسعه و پیشرفت براساس سیستم پیمانکاری..... ۲۲
۵-۳-۲-۵	نظریه اشتغال زایی بنگاه های کوچک..... ۲۳
۴-۲-۱-۴	اهمیت بنگاه های کوچک و زودبازده و تأثیر آن در ایجاد اشتغال..... ۲۴
۵-۲-۱-۵	برخی از ویژگی های بنگاه های کوچک و زودبازده..... ۲۷

عنوان	صفحه
۶-۲- موانع عمده پیش روی بنگاه‌های کوچک و زودبازده	۲۸
۷-۲- برخی از دلایل اصلی توسعه نیافتگی بنگاه‌های کوچک و زودبازده	۳۱
۸-۲- مقدمه‌ای بر روش‌های مزیت نسبی	۳۳
۱-۸-۲- مفهوم نظریه مزیت مطلق	۳۴
۲-۸-۲- مفهوم نظریه مزیت نسبی	۳۵
۳-۸-۲- نظریه هکچر-اوهلین	۳۶
۹-۲- پیشینه و تاریخچه موضوع	۳۷
۱-۹-۲- مطالعات خارجی	۳۷
۲-۹-۲- مطالعات داخلی	۳۹
۱۰-۲- جمع بندی فصل	۴۵

فصل سوم روش تحقیق

۱-۳- مقدمه	۴۶
۲-۳- معرفی و تصریح مدل مورد استفاده	۴۷
۱-۲-۳- روش ضریب مکانی	۴۷
۲-۲-۳- روش تغییر-سهم	۴۹
۳-۳- سیمای کلی استان کردستان	۵۴
۱-۳-۳- تقسیمات سیاسی استان کردستان	۵۵
۲-۳-۳- تحلیل ساختار جمعیت و بازار کار	۵۶
۴-۳- جمع بندی فصل	۶۱

فصل چهارم برآورد الگوها و تجزیه و تحلیل نتایج

۱-۴- مقدمه	۶۲
۲-۴- تحلیل وضعیت اشتغال استان کردستان	۶۳
۱-۲-۴- تحلیل وضعیت اشتغال بخش‌های عمده اقتصادی	۶۳
۲-۲-۴- تحلیل وضعیت اشتغال زیربخش‌های صنعت	۶۴
۳-۲-۴- تحلیل وضعیت اشتغال زیربخش‌های کشاورزی	۶۶

عنوان

صفحه

۶۷	۴-۲-۴- تحلیل بنگاه‌های زودبازده استان
۷۲	۳-۴- تحلیل وضعیت اشتغال شهرستان سنندج
۷۲	۱-۳-۴- تحلیل وضعیت اشتغال بخش‌های عمده اقتصادی
۷۳	۲-۳-۴- تحلیل وضعیت اشتغال زیربخش‌های صنعت
۷۵	۳-۳-۴- تحلیل وضعیت اشتغال زیربخش‌های کشاورزی
۷۶	۴-۳-۴- تحلیل بنگاه‌های زودبازده سنندج
۷۸	۴-۴- تحلیل وضعیت اشتغال شهرستان کامیاران
۷۸	۱-۴-۴- تحلیل وضعیت اشتغال بخش‌های عمده اقتصادی
۷۹	۲-۴-۴- تحلیل وضعیت اشتغال زیربخش‌های صنعت
۸۰	۳-۴-۴- تحلیل وضعیت اشتغال زیربخش‌های کشاورزی
۸۱	۴-۴-۴- تحلیل بنگاه‌های زودبازده کامیاران
۸۳	۵-۴- تحلیل وضعیت اشتغال شهرستان بانه
۸۳	۱-۵-۴- تحلیل وضعیت اشتغال بخش‌های عمده اقتصادی
۸۴	۲-۵-۴- تحلیل وضعیت اشتغال زیربخش‌های صنعت
۸۵	۳-۵-۴- تحلیل وضعیت اشتغال زیربخش‌های کشاورزی
۸۶	۴-۵-۴- تحلیل بنگاه‌های زودبازده بانه
۸۸	۶-۴- تحلیل وضعیت اشتغال شهرستان مریوان
۸۸	۱-۶-۴- تحلیل وضعیت اشتغال بخش‌های عمده اقتصادی
۸۹	۲-۶-۴- تحلیل وضعیت اشتغال زیربخش‌های صنعت
۹۱	۳-۶-۴- تحلیل وضعیت اشتغال زیربخش‌های کشاورزی
۹۲	۴-۶-۴- تحلیل بنگاه‌های زودبازده مریوان
۹۳	۷-۴- تحلیل وضعیت اشتغال شهرستان سقز
۹۳	۱-۷-۴- تحلیل وضعیت اشتغال بخش‌های عمده اقتصادی
۹۴	۲-۷-۴- تحلیل وضعیت اشتغال زیربخش‌های صنعت
۹۵	۳-۷-۴- تحلیل وضعیت اشتغال زیربخش‌های کشاورزی

عنوان	صفحه
۴-۷-۴- تحلیل بنگاه‌های زودبازده سقز	۹۶
۸-۴- تحلیل وضعیت اشتغال شهرستان قروه	۹۸
۱-۸-۴- تحلیل وضعیت اشتغال بخش‌های عمده اقتصادی	۹۸
۲-۸-۴- تحلیل وضعیت اشتغال زیربخش‌های صنعت	۱۰۰
۳-۸-۴- تحلیل وضعیت اشتغال زیربخش‌های کشاورزی	۱۰۱
۴-۸-۴- تحلیل بنگاه‌های زودبازده قروه	۱۰۲
۹-۴- تحلیل وضعیت اشتغال شهرستان دیواندره	۱۰۴
۱-۹-۴- تحلیل وضعیت اشتغال بخش‌های عمده اقتصادی	۱۰۴
۲-۹-۴- تحلیل وضعیت اشتغال زیربخش‌های صنعت	۱۰۵
۳-۹-۴- تحلیل وضعیت اشتغال زیربخش‌های کشاورزی	۱۰۷
۴-۹-۴- تحلیل بنگاه‌های زودبازده دیواندره	۱۰۷
۱۰-۴- تحلیل وضعیت اشتغال شهرستان بیجار	۱۰۹
۱-۱۰-۴- تحلیل وضعیت اشتغال بخش‌های عمده اقتصادی	۱۰۹
۲-۱۰-۴- تحلیل وضعیت اشتغال زیربخش‌های صنعت	۱۱۰
۳-۱۰-۴- تحلیل وضعیت اشتغال زیربخش‌های کشاورزی	۱۱۲
۴-۱۰-۴- تحلیل بنگاه‌های زودبازده بیجار	۱۱۳
۱۱-۴- جمع بندی فصل	۱۱۳
فصل پنجم نتیجه گیری و پیشنهاد	
۱-۵- مقدمه	۱۱۴
۲-۵- نتیجه گیری	۱۱۵
۱-۲-۵- مزیت‌های نسبی و رتبه بندی عمده فعالیت‌ها	۱۱۶
۲-۲-۵- تحلیل بنگاه‌های زودبازده	۱۱۶
۳-۵- پیشنهادهاى اجرايى	۱۲۰
۳-۵- پیشنهادهاى براى مطالعات آينده	۱۲۱

صفحه

عنوان

پیوست

۱۱۵ ..... جداول ۱ تا ۸۱

۱۶۷ ..... منابع و مأخذ

فهرست جدول‌ها

عنوان	صفحه
جدول (۱-۳): تقسیمات کشوری استان کردستان بر حسب شهرستان	۵۱
جدول (۲-۳): جمعیت، وسعت و تراکم استان به تفکیک شهرستان در سال ۱۳۸۵	۵۲
جدول (۳-۳): نرخ بیکاری شهرستانهای استان به تفکیک مناطق شهری و روستایی	۵۴
جدول (۴-۳): جمعیت فعال، نرخ بیکاری و فعالیت در استان کردستان در سال ۱۳۸۵	۵۵
جدول (۱-۴): نتایج تحلیل مزیت‌های نسبی و بنگاه‌های زودبازده فعالیت‌های	۶۲
جدول (۲-۴): نتایج تحلیل مزیت‌های نسبی و بنگاه‌های زودبازده بخش‌های صنعت	۶۳
جدول (۳-۴): نتایج تحلیل مزیت‌های نسبی و بنگاه‌های زودبازده بخش‌های کشاورزی	۶۴

پیشگفتار

تجربه بسیاری از کشورهای در حال توسعه و توسعه یافته نشان می‌دهد که بخش بنگاه‌های کوچک و زودبازده به دلایل مختلف می‌تواند نقش محوری در توسعه اقتصادی و صنعتی داشته باشد. اول اینکه بنگاه‌های کوچک و زودبازده از بسیج منابع ملی حمایت می‌کند و در نتیجه باعث ایجاد فرصت‌های شغلی، ایجاد رفاه و بالاخره فقرزدایی می‌شود. دوم اینکه بنگاه‌های کوچک و زودبازده به اقشار آسیب‌پذیر جامعه از جمله جوانان و زنان که ظرفیت محدودی برای مشارکت در توسعه اقتصادی کشورشان دارند کمک می‌کند، سوم اینکه بخش بنگاه‌های کوچک و زودبازده می‌تواند نقش مهمی در تحقق روند خصوصی‌سازی در کشور ایفا نماید زیرا آنها اغلب قابلیت جذب نیروی کار مازاد را دارند. چهارم اینکه توسعه بنگاه‌های کوچک و زودبازده باعث ارتقاء مردم سالاری در جامعه می‌شود و جامعه مدنی باعث مشارکت کارآفرینان در نظام اقتصادی سیاسی و اجتماعی کشور می‌گردد. سرانجام بخش بنگاه‌های کوچک و زودبازده ثابت نموده که منعطف و نوآور است و در بسیاری از بخش‌ها بنگاه‌های کوچک و زودبازده امتیازات رقابتی قابل توجهی نسبت به بنگاه‌های بزرگ دارند و این امر آنها را قادر می‌سازد سریعتر و مؤثرتر به تحولات فزاینده جهانی پاسخ دهند.

در سال‌های اخیر کشورهای زیادی به اهمیت بنگاه‌های کوچک و زودبازده در کلیه فرایندهای توسعه اجتماعی و اقتصادی پی برده‌اند و در هردوی اقتصادهای پیشرفته و تازه صنعتی شده، روند روبه‌رشدی در جهت سرمایه‌گذاری در توانایی‌های مالی و فکری به منظور بهره‌برداری از توانایی‌های بالقوه بنگاه‌های کوچک و زودبازده وجود دارد. یکی از نتایج این سرمایه‌گذاری‌ها، علاقه‌مندی روزافزون شرکت‌های بزرگ در استفاده از شرکت‌های کوچک، از طریق پیمانکاری جزء برای انعطاف‌پذیری بیشتر و زنجیره تأمین ارزانتر بوده است.

با این حال در ایران سیاست‌های دولت درقبال بنگاه‌های کوچک و زودبازده تا سال‌های اخیر حاکی از عدم آگاهی نسبت به مشارکت بالقوه بنگاه‌های کوچک و زودبازده در توسعه اقتصاد ملی بود. برنامه‌ریزان اقتصادی و سیاست‌گذاران در ایران به طور سنتی به بنگاه‌های کوچک و زودبازده و بالاخص به بنگاه‌های کوچک و زودبازده صنعتی به منزله مؤسسات حاشیه‌ای که سهم اقتصادی آنان محدود به ایجاد مشاغل نسبتاً فنی می‌شوند، نگاه می‌کردند و این خود موجب مشکلات بسیاری پیشروی این بنگاه‌ها در ایران شده است.

ترتیب فصول ارائه شده در این رساله به شرح زیر می‌باشد:

در فصل اول به بیان طرح تحقیق پرداخته شده است که شامل تبیین موضوع، اهداف تحقیق، فرضیات تحقیق، روش تحقیق و اهمیت و ضرورت موضوع تحقیق می‌باشد.

در فصل دوم تحت عنوان " مبانی نظری و پیشینه تحقیق " به بررسی مطالعات و تحقیقات داخلی و خارجی پیرامون موضوع تعریف تئوری‌های مربوط به بنگاه‌های زودبازده و همچنین ارائه مبانی نظری مربوط به مزیت‌های نسبی پرداخته شده است.

در فصل سوم به بحث پیرامون متدولوژی و روش تحقیق پرداخته و روش مورد استفاده در این رساله توضیح و تصریح شده است. در فصل چهارم به برآورد الگوها و بررسی نتایج حاصل از برآورد این الگوها پرداخته شده است .

در فصل پنجم به نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادات برای اجرایی‌سازی و سیاست‌گذاری برنامه‌ریزان دولتی و کارفرمایان بخش خصوصی پرداخته شده و پیشنهادات برای مطالعات آینده نیز ارائه شده است.

فصل اول

کلیات تحقیق

۱ مقدمه:

در اکثر کشورهای جهان صنایع کوچک و متوسط از جنبه‌های مختلف اجتماعی، تولید صنعتی و ارائه خدمات در حال نقش‌آفرینی هستند، در بسیاری از کشورها این بنگاه‌ها تأمین کنندگان اصلی اشتغال جدید، مهد تحول و نوآوری و پیشرو در ابداع فناوری‌های جدید می‌باشند. این صنایع با صادرات قابل توجه نقش مؤثری در توسعه اقتصادی کشورهای خود ایفا می‌کنند. اگرچه برخی کشورهای توسعه‌یافته چون ایالت متحده به سبب حاکمیت دیدگاه‌های خاص فوردیسم بر سیاست‌های توسعه صنعتی کشورشان تا سال ۱۹۸۰ به این بنگاه‌ها بی‌توجه بودند، ولی از چند دهه پیش بسیاری کشورهای دیگر که در ساختار صنعتی آنها این بنگاه‌ها نقش قابل ملاحظه‌ای ایفا می‌کنند به سیاست‌گذاری در حمایت و توسعه این بخش از بنگاه‌ها پرداخته‌اند (سبحانی، درویشی، ص ۱۱۵، ۱۳۸۴).

با توجه به تغییرات محتوایی و کیفی بسیار زیادی که از یکی دو دهه اخیر در بازارهای جهانی رخ داده و حرکت به سوی منطقه‌ای یا جهانی شدن بازارها شروع و به موازات آن دوره تولید محوری در انتهای حیات خود و مشتری محوری در حال نزع گرفتن است، تولیدکنندگان صنعتی با هدف استفاده بهینه از امکانات و جلوگیری از هدر رفتن منابع با ارزش به تمهیداتی اقدام نموده‌اند که نتیجه آن تغییر ساختار صنعتی است. از مشخصات اصلی این تغییر ساختار رشد و ترویج بیش از پیش صنایع کوچک است.

در کشور ما علاوه بر حضور کمی قابل توجه این بنگاه‌ها در ساختار صنعتی آن، به دلیل نگرش یکسان در سیاست‌گذاری‌ها به واحدهای تولیدی و فارغ از مقیاس آنها، این بنگاه‌ها با معضلات متعددی روبرو هستند، به نحوی که از ایفا نقش مورد انتظار از آنها همچون کشورهای در حال توسعه، ناتوان مانده‌اند (کرمانی، ص ۱۴۵، ۱۳۷۹).

در ایران به دلیل سهم زیاد درآمدهای نفتی از درآمد ناخالص ملی، کمتر به مسائل صنعتی و بنگاه‌ها می‌پردازند. بررسی بهترین عملکردها در انواع نظام‌های اقتصادی (توسعه یافته، در حال توسعه، در حال گذار) نشان می‌دهد که برای دستیابی به یک بخش بنگاه‌های کوچک و زودبازده شکوفا و پایدار، بایستی دو عنصر اصلی محیط کسب و کار فراهم شوند. اولین عنصر، وجود یک ساختار حقوقی مناسب برای بنگاه‌های کوچک و زودبازده است که در حیطه وظایف دولت می‌باشد. دومین عنصر اساسی، ایجاد یک ساختار حمایتی نهادینه و مناسب برای بنگاه‌های کوچک و زودبازده است که شامل خدمات مشاوره کسب و کار، تأمین اطلاعات، آموزش، خدمات مالی و امثال آن می‌باشد که در حیطه وظایف مشترک دولت و بخش وظایف مشترک دولت و بخش خصوصی است. برای تحقق اولین عنصر لازم خواهد بود که به امر تدوین و سیاست‌گذاری توجه خاص شود تا بتوان یک محیط توانمند برای توسعه کسب و کار فراهم شود و برای تحقق دومین عامل لازم خواهد بود ظرفیت صنایع تقویت و توسعه یابد تا قدرت رقابت خود را افزایش دهند که این امر به رشد کسب و کار آنان، افزایش صادرات محصولات صنعتی و اشتغال‌زایی منجر خواهد شد (سازمان توسعه صنعتی ملل متحد، یونیدو، ص ۲۵، ۱۳۸۳).

۱-۲- شرح و بیان مسئله پژوهشی:

پرداختن به ابعاد فضایی مسایل اقتصادی و رفع موانع موجود در زمینه عدم تحرک کالاها و خدمات و منابع تولید بین کشورهای جهان، از جمله مهمترین اهداف هر کشوری محسوب می‌شود. شناخت فعالیت‌هایی که می‌تواند موتور رشد یک منطقه محسوب شود و باعث کاهش عدم تعادل‌های منطقه‌ای گردد، از دیگر اهداف مهم سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان بشمار می‌رود. در کشور ما نیز توجه زیادی به بحث اشتغال در نزد برنامه‌ریزان و شناخت فعالیت‌هایی که بتوانند ایجاد اشتغال کرده و به رفع معضل بیکاری به ویژه در سطوح منطقه‌ای کمک کنند، از اهمیت خاصی برخوردار است (صباغ کرمانی، ص ۱۴۶، ۱۳۷۹).

همچنین محدودیت امکانات اقتصادی و لزوم استفاده بهینه از سرمایه فیزیکی و انسانی به عنوان هدف اساسی هرقصد مطرح است. برای آنکه سرمایه در دسترس، در بهترین شکل خود مورد استفاده قرارگیرد، باید سرمایه گذاری، همراه با آگاهی، متکی بر اطلاعات صحیح، لازم و کافی صورت گیرد. سنجش و ارزیابی طرح‌های اقتصادی - به ویژه در کشورهای توسعه یافته - مقوله‌ی مهم و به شدت مورد توجه است (کرد زنگنه، ص ۳۹، ۱۳۸۵).

بنگاه‌های کوچک و متوسط، در سال‌های اخیر، نقش بسیار مؤثری در توسعه صنعتی و اقتصادی بسیاری از کشورهای جهان از جمله کشورهای جنوب شرقی آسیا، اروپای غربی و حتی اروپای شرقی، ایفا نموده‌اند. به طوری که اکثر کشورهای جنوب شرقی آسیا، محور توسعه صنعتی و اقتصادی خود را روی رشد و گسترش این بنگاه‌های کوچک در نظر گرفته‌اند. اما در ایران این بنگاه‌های کوچک و زود بازده، علی‌رغم آن که بیش از ۸٪ واحدهای کوچک صنعتی و بیش از ۵۰٪ کارکنان شاغل در بخش صنعت را در خود جایی داده است، نه تنها دارای جایگاه ویژه‌ای در توسعه صنعتی و اقتصادی نمی‌باشند، بلکه با مشکل ورشکستگی و تعطیلی شمار زیادی از این بنگاه‌ها، مواجه بوده است. به نظر می‌رسد که مهمترین عامل ورشکستگی این بنگاه‌های کوچک و زود بازده در ایران، عدم سودآوری آنها بوده که ناشی از عوامل مختلفی است، که عده‌ای از آنها درون‌زا و متأثر از محیط داخلی این بنگاه‌ها و عده‌ای دیگر برون‌زا و در نتیجه سیاست‌گذاری‌های نه‌چندان مناسب مسئولین امر می‌باشد (مولایی، ص ۲۰۳-۲۲۳، ۱۳۸۳).

اما مهمتر از هر عاملی، چه عوامل درون‌زا و چه عوامل برون‌زا، یک مسئله وجود دارد که به مرحله قبل از اجرای پروژه‌ها یا هر فعالیتی در زمینه اقتصادی، بر می‌گردد و آن بررسی و امکان‌سنجی فعالیت‌های اقتصادی با توجه به

مزیت‌های نسبی آن در منطقه می‌باشد. به این معنی، باید زمانی در یک منطقه به اجرای یک پروژه اقتصادی پرداخت که با مزیت‌های نسبی در منطقه سازگار و دارای مزیت باشد. اگر فعالیتی دارای مزیت در منطقه مورد نظر (منطقه‌ای که فعالیت در آن انجام می‌گیرد) نباشد، دارای اولویت نبوده و باید منابع در دست رادر اولویت فعالیت‌هایی تخصیص داد که در منطقه دارای مزیت می‌باشند.

با توجه به اینکه از رویکردهای مهم دولت نهم در ایجاد اشتغال، توجه به توسعه بنگاه‌های کوچک و زودبازده بوده است. بر طبق آیین‌نامه اجرایی گسترش بنگاه‌های اقتصادی زودبازده و کارآفرین که در آذر ماه سال ۱۳۸۴ به تصویب هیئت وزیران رسید، هدف از تدوین آن ساماندهی فعالیت‌ها و حمایت‌های دولت در زمینه گسترش بنگاه‌های کوچک اقتصادی زودبازده و کارآفرین می‌باشد. همچنین براساس ماده یک این آیین‌نامه، در این بنگاه‌ها مقاصدی همچون توزیع عادلانه منابع در مناطق به ویژه در مناطق محروم، توزیع عادلانه منابع بین اقشار مختلف مردم به ویژه مردم محروم، افزایش تولید و صادرات غیرنفتی، تقویت تحرک اقتصادی و افزایش کارایی تسهیلات بانکی همچنین کارآفرینی، از همه مهمتر اشتغال‌زایی و افزایش فرصت‌های شغلی جدید دنبال شده است و خواهد شد (مرکز آمار ایران، ۱۳۸۵).

این مطالعه با توجه به شرایط بنگاه‌های زودبازده در کشور و استان کردستان و اهمیت بالای آنها در اشتغال‌زایی و توسعه منطقه، به ارزیابی این بنگاه‌ها با تشخیص و شناسایی مزیت‌های نسبی استان و شهرستان‌های استان پرداخته. بنابراین در این مطالعه اول به تعیین و تحلیل مزیت‌های نسبی استان کردستان و در نهایت به بررسی میزان انطباق اعطای تسهیلات به بنگاه‌های زودبازده در راستای مزیت نسبی استان کردستان پرداخته، و برای تعیین مزیت‌های نسبی در منطقه از روشهای ضریب مکانی و تغییر - سهم استفاده می‌شود.

۱-۳ اهداف تحقیق:

- تعیین مزیت نسبی در مناطق مختلف استان کردستان.
- تحلیل مزیت‌های نسبی استان کردستان به نسبت کل کشور.
- ارزیابی بنگاه‌های کوچک و زود بازده براساس مزیت‌های نسبی استان کردستان.

۱ ۴ سؤال‌ها (فرضیه‌ها) تحقیق:

- بخش‌های اقتصادی استان کردستان که دارای مزیت نسبی می باشند کدامند؟
- رتبه‌بندی بخش‌های اقتصادی استان کردستان با استفاده از مزیت نسبی چگونه می‌باشد؟
- آیا تسهیلات اعطایی به بنگاه‌های زود بازده منطبق بر مزیت نسبی استان کردستان بوده‌اند؟

۱ ۵ اهمیت و ارزش تحقیق:

با توجه به اینکه، این مطالعه برای بررسی بنگاه‌های زودبازده به تعیین مزیت نسبی در مناطق مختلف استان کردستان می پردازد، این اطلاعات می‌تواند برای سیاست‌گذاری مسئولان در جهت تخصیص هرچه بهتر (بهینه) منابع استان کاربرد داشته باشد. همچنین با توجه به اینکه بنگاه‌های زود بازده یکی از راه‌های مؤثر در رشد و توسعه اقتصاد، بالاخص در راستای اشتغالزایی، همچنین در ایران برای اجرای این طرح‌ها با هدف رسیدن به کاهش بیکاری و افزایش تولید و صادرات، بودجه و هزینه‌ای هنگفت بالاخص در دولت نهم، به آن تعلق گرفته است که در این مطالعه سعی می‌شود با ارزیابی این طرح‌ها در استان کردستان نقاط ضعف و قوت را تشخیص داده و نتایج آن، راهنمایی باشد برای اولویت دادن اجرای پروژه‌ها با هدف تخصیص بهینه منابع موجود در دسترس، و منبعی برای مطالعه استان های دیگر.

۱ ۶ روش تحقیق:

در این مطالعه با توجه به این که اول به تعیین مزیت‌های نسبی استان کردستان نسبت به کشور آغاز به کار می‌کند، قبل از هر چیزی به توضیح خلاصه‌ای از مفاهیم مزیت نسبی و روش‌های مورد استفاده در این مطالعه پرداخته شده. برای تعیین مزیت های نسبی استان کردستان و شهرستان‌های آن، از روش‌های برآورد مزیت نسبی در منطقه استفاده می‌شود.